עין משפט נר מצוה

יג א טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף טז:

יד ב מיי' פ"ט מהלכות נדרים הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף א:

א)(חייב) אלא יליף שכר [1]שכר מנזיר מה להלן יין ותירוש חמרא הוא אף כאן יין ותירוש חמרא הוא והתניא [א]הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין ולאו חמרא הוא והכתיב [2]ותירוש ינובב בתולות דבר הבא מן התירוש ינובב בתולות והכתיב [3]ותירוש יקביך יפרוצו דבר הבא מן התירוש יקביך יפרוצו והא כתיב [4]זנות ויין ותירוש יקח לב אלא דכולי עלמא תירוש חמרא הוא [ב]ובנדרים ג)הלך אחר לשון בני אדם ואמאי קרי ליה יין ואמאי קרי ליה תירוש יין שמביא יללה לעולם תירוש שכל המתגרה בו נעשה רש ג)רב כהנא רמי כתיב [5]תירש וקרינן תירוש זכה נעשה ראש לא זכה נעשה רש ד)(והיינו דרבא דרבא) רמי כתיב [6]ישמח וקרינן ישמח זכה משמחו לא זכה משממו והיינו דאמר רבא ה)חמרא וריחני פקחין רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי עינוי דכתיב [7]לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי מאי לחם חמודות לא אכלתי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת אפילו נהמא דחיטי דכייתא לא אכל ומנא לן דחשיב כעינוי דכתיב [8]ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך ו)(כי חמודות אתה) אשכחן סיכה רחיצה מנא לן אמר רב זוטרא ברבי טוביה אמר קרא [9]ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו ואימא כשתיה דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי והא תנא איפכא קא נסיב לה דתנן ז)מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ח)ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה דכתיב וסוך לא סכתי מאי ואני באתי בדבריך היינו דכתיב [10]ושבעים איש מזקני [בית] ישראל ויאזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה ט) [11]וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם

רש"י

חייב. משום שכר אל תשת (ויקרא י): **אף כאן יין.** וביין אין שכרות אלא בשתייתו: **אסור בכל מיני מתיקה.** בפירות חדשים בתפוחים בענבים: **ומותר ביין.** בן ארבעים י): **ותירוש ינובב בתולות.** זה יין טוב שהוא משכר את האדם לגלות סתרי לבו האטומים כבתולה: **הבא מן התירוש.** מן הענבים והכי קאמר קרא הענבים יוציאו לכם דבר אשר ינובב בתולות: **ותירוש יקביך יפרוצו.** וכל יקב שבמקרא הוא הבור שלפני הגת ושם אין הענבים נתונים אלא היין: **דבר הבא מתירוש וכו'.** והכי קאמר קרא ענבים יהיו לך המפריצים יקביך ביין ולעולם אין היין נקרא תירוש אלא הענבים: **והכתיב יין ותירוש יקח לב.** ואכילת ענבים אינה משכרת: **הלך אחר לשון בני אדם.** ואין דרכן לקרות את היין תירוש לכך מותר ביין: **שמביא יללה.** ע"י היין רב הניאוף ופורענות באה לעולם. יין לשון תאניה ויללה: **זכה.** לשתות לפי מדה: **נעשה ראש.** שמפקח לבו בחכמה: **כתיב ישמח.** בשי"ן לשון שממה וקרינן יין ישמח לשון שמחה: **פקחין.** פקחוני עשאוני פקח: **דחיטי דכייתא.** חטים נאות ונקיות כדמתרגמינן את בגדי עשו החמודות (בראשית כז) דכייתא: **דומיא דשמן.** מים בקרבו דכתיבי בקרא דומיא דכשמן בעצמותיו מה שמן מבחוץ סכין אותו ונבלע בעצמותיו אף מים בקרבו הנבלעות דרך החוץ על ידי רחיצה: **שהיא כשתיה.** אלמא מים דקרא שתיה הוא ושמן הוא דיליף ממים ואת ילפת מים משמן: **אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא.** דדניאל דגבי סיכה נפקא לן מריבויא דלישנא וסוך לא סכתי ומלי למכתב ולא סכתי: **ואני באתי בדבריך.** סיפיה דההוא קרא דלעיל אל תירא דניאל וגו' ואני באתי בדבריך נכנסתי לתוך הפרגוד בשבילך: **מאי ואני באתי.** מתי נגרש מתוכו שהוצרך ליכנס: לבוש

תוספות

גמר שכר שכר מנזיר. ואם תאמר לרבי יהודה דלא יליף גזירה שוה [א] בברייתא פרק אמרו לו (כריתות דף יג:) מנא ליה דשתיה בכלל אכילה יש לומר מסברא כדאמרינן בפ"ג דשבועות (דף כב:) איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא אבע"א סברא כדאמרי אינשי תא ונטעום מידי ואזלי ואכלי ושתו [ב] א"נ נראה לי נהי דלגבי ביאת מקדש לא יליף שכר שכר מנזיר לחייב אפי' בשאר משכרין הכא גבי מעשר שני הוה יליף גזירה שוה דהתם טעמא רבה איכא דלא יליף משום דשתויי יין גנאי הוא ליכנס שכור לפנים דאפילו לפני מלך בשר ודם אין עושין כן כ"ש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה וכיון דטעמא מש"ה הוא מה לי יין מה לי שאר משכרין אבל בעלמא מודה דגמרינן מנזיר תדע דהא הכא אליבא דמ"ד אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש חייב דהיינו רבי יהודה מסקינן גמר שכר שכר מנזיר אלמא דמודה רבי יהודה הכא כדפרי' וניחא נמי הא דקשה אדגמרת מנזיר נגמר ממקדש אפילו שאר משכרין אלא ודאי לא גמרינן מקדש מעלמא ולא בעלמא גמרינן מינה דטעמא דהתם הוי כדפרי' והא לא שייך בעלמא י) ואם תאמר דהשתא מסקינן הכא דדבילה קעילית אין נקחת בכסף מעשר ובפרק בכל מערבין (עירובין דף כז:) לא משמע הכי דדרשינן ביין לרבות שלוקחין יין אגב קנקנו בשכר מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ ומפרש התם דצריכי דאי כתב רחמנא בשכר ה"א דבילה קעילית [כתב רחמנא יין ע"ג קנקנו וכ"ש דבילה קעילית] ואייתר לן בשכר לתמד משהחמיץ וע"ק מנלן התם למידרש כל הני דרשות ביין שלוקחין יין אגב קנקנו בשכר לתמד משהחמיץ בבקר ע"ג עורו בצאן ע"ג גיזותיו והא צריכי למידרש מינייהו כללי ופרטי לכל הפחות תרתי מינייהו צריכי חד בעלי חיים וחד שאינן בעלי חיים דאי כתב רחמנא יין ושכר ה"א גידולי קרקע ממש דווקא ואי כתב רחמנא בבקר ובצאן ה"א בעלי חיים אין שאין בעלי חיים לא כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף יז.) גבי הענקה [ג] וי"ל דהתם לאו מביין ושכר ובבקר ובצאן קא דריש אלא מיתורא דביתי"ן דהוה מצי למיכתב יין ושכר בקר וצאן והשתא ניחא בשמעתא דבכלל שכר דקרא לא הוי דבילה קעילית [ד] וא"ת ולמה לי לרבויי התם דבילה קעילית תיפוק ליה מכעין הפרט דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע וי"ל דשמא אינה ראויה לאכילה ולא חשיבא פרי כולי האי [ה] וא"ת הכא דפריך ואימא דבילה קעילית ליסני מיין אגב קנקנו (דאינה) דנקחת נפקא כדאיתא בפ' בכל מערבין (עירובין דף כז:) ונראה לי דשפיר פריך דאי מיין אגב קנקנו נימא דאינה נקחת דבילה קעילית בפני עצמה מכסף מעשר אלא בהבלעה דומיא דיין אגב קנקנו כדמשמע התם דכל הנך דמרבינן מדרש' דביתי"ן אינה נקחת בעינייהו אלא בהבלעה והכי פריך ואימא דשכר גופיה מיירי בדבילה קעילית ותהיה נקחת בפני עצמה בלא הבלעה וא"ת [ו] אמאי לא גמרינן דשתיה בכלל אכילה מדכתיב בשכר ודרשינן מיניה תמד משהחמיץ ואמר רחמנא ואכלת וי"ל ע"י אניגרון [ז] אי נמי יש לומר ואכלת לא קאי אלא אגופיה ולא אמאי דמרבינן מדרש' דביתי"ן תדע דהא יין אגב קנקנו ובקר אגב עורו וצאן אגב גיזותיו לא שייך בהו אכילה ואם תאמר כי גמרינן שכר שכר מנזיר דשכר חמרא הוא מנלן דשתיה בכלל אכילה היא דילמא ביין קרוש הבא מעניר להכי כתב ואכלת וכי האי גוונא פריך בפרק קמא דסוכה (דף יב.) בגמ' דזה הכלל וכו' ויש לומר דילמא לא חזי לאכילה אלא שורין אותו במים ושותין ועוד מאי קמ"ל קרא ועוד דגמרינן מנזיר מה התם בכל מיני יין אסור דכתיב מכל אשר יעשה מגפן וגו' אף שכר דהכא: **ומנלן** דחשיבא עליה בעינוי דכתיב אל תירא דניאל וגו'.

מסורת הש"ס

א) [בכריתות איתא לוקה], ב) נדרים ל: וש"נ, ג) סנהדרין ע., ד) [נ"ל רבא רמי כ"א בסנהדרין שם], ה) גם זה שם: והוריות יג:, ו) רש"א, ז) שבת פו., ח) [נדה לב.], ט) [נ"ל וכתיב וישלח כו'], י) [כדאיתא ברכות כז. נדה ח. יין בן מ' יוס שנתנסך וכו'], כ) [ובשבועות כג. תירלו עוד ע"פ ירושלמי],

תורה אור השלם

1. מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג
2. כִּי מַה טּוּבוֹ וּמַה יָּפְיוֹ דָּגָן בַּחוּרִים וְתִירוֹשׁ יְנוֹבֵב בְּתֻלוֹת: זכריה ט יז
3. וְיִמָּלְאוּ אֲסָמֶיךָ שָׂבָע וְתִירוֹשׁ יְקָבֶיךָ יִפְרֹצוּ: משלי ג י
4. זְנוּת וְיַיִן וְתִירוֹשׁ יִקַּח לֵב: הושע ד יא
5. וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירֹשׁ: בראשית כז כח
6. וְיַיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן וְלֶחֶם לְבַב אֱנוֹשׁ יִסְעָד: תהלים קד טו
7. לֶחֶם חֲמֻדוֹת לֹא אָכַלְתִּי וּבָשָׂר וָיַיִן לֹא בָא אֶל פִּי וְסוֹךְ לֹא סָכְתִּי עַד מְלֹאת שְׁלֹשֶׁת שָׁבֻעִים יָמִים: דניאל י ג
8. וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָאתִי בִּדְבָרֶיךָ: דניאל י יב
9. וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: תהלים קט יח
10. וְשִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי בֵית יִשְׂרָאֵל וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶן שָׁפָן עֹמֵד בְּתוֹכָם עֹמְדִים לִפְנֵיהֶם וְאִישׁ מִקְטַרְתּוֹ בְּיָדוֹ וַעֲתַר עֲנַן הַקְּטֹרֶת עֹלֶה: יחזקאל ח יא
11. וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלַמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנֶה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֶה: יחזקאל ח ג

מוסף תוספות

א. דמחייב באכל דבילה קעילית ונכנס למקדש ולא גמר שכר שכר מנזיר. תוס' שבועות כג. ד"ה גמר. ב. ואי שתיה לאו בכלל אכילה הוא היה להן להזכיר גם השתיה. שם כב: ד"ה תא. ג. דאי כתיב צאן הו"א גידולי קרקע לא ואי כתיב גורן הו"א בעלי חיים לא. תוס' עירובין כז: ד"ה הו"א מאי. ד. [ו]אצטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא. שם. ה. הלכך צריך ריבוי. תוס' הרא"ש שבועות כג. ו. ול"ל גזירה שוה דשכר שכר מנזיר לאשמועינן דשתייה בכלל אכילה. שם. ז. דכיון דמריבוי דביתי"ן נפקא מ"ל דאכיל ליה ע"י אניגרון, דלא בעינן מידי דמשכר. תוס' עירובין שם.

מוסף רש"י

חייב. מלקות, כר' יהודה מוקמינן לה בפרק אמרו לו בכריתות (יג:) דקאמר התם על שאר משכרין באזהרה דאל תשת (בכורות מה:) וככהן עסקינן (סנהדרין עא.). **כתיב ישמח.** ויין ישמח לבב אנוש (תהלים קד) בשי"ן דמשמע לשון שומם, שמשממהו ונוטל חכמת לבו, וקרינן ישמח. לשון שמחה, **זכה.** כלומר אם זכה וידע להזהר בעצמו מלשתות יותר מדי, משמחו. שמפקח את הלב (סנהדרין ע.). **כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו.** מקיש סיכה לשתיה (שבת פו.).

רבינו חננאל

אמר רבא חמרא וריחני פקחין. אכילה ושתיה מנא לן דאיקרי ענוי, שנאמר עניתי בצום נפשי. רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי ענוי שנאמר לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי וגו', וכתיב מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות וגו'. ודייק רב אשי מדכתיב וסוך לא סכתי, כל סיכה, בין סיכת מים שהיא רחיצה, בין סיכת שמן, אחד זה ואחד זה לא סכתי. מאי ואני באתי בדבריך, דכתיב ושבעים איש מזקני בית ישראל ויאזניהו בן שפן וגו'.

תוס' ישנים

אתיא שכר שכר מנזיר. וא"ת למאן דמחייב דבילה קעילית וחלב בנכנס למקדש, ולמקדש לא יליף שכר שכר מנזיר, מנא ליה דשתיה בכלל אכילה. ולענין נדר (נפקא לן מדמשמע) [או שבועה נמי קיימא לן דשתייה בכלל אכילה] בפ"ג דשבועות [כב, ב]. וי"ל דמסברא נפקא ליה כדאמרינן בפ"ג דשבועות [שם] דאמר ליה איניש לחבריה תא וניטעום מידי ואזול ושתי. ואי נמי לענין מעשר אית ליה ולא לעניין מקדש משום דרחמנא אמר להבדיל ולהורות וכבל שאר משכרין אינו יכול להבדיל ולהורות. אבל הקשה ה"ר אלחנן על תירוץ אחרון זה, דהא אמרינן בפ"ק דנזיר [ג, ב] ר' שמעון אומר אינו נזיר עד שיזיר מכולם שנאמר מכל

לבוש הבדים. הוא גבריאל בספר דניאל: **[פולסי דנורא].** מקלות של אור: **אי לא עבדא.** כלו: **לא עבדא.** והיינו מצדיקים אותך לומר דומה הוא את הדבר אולי יאוב הקב"ה מחרונו ויתרצה לסם: **דדפקדוך.** שאתה אתה נוטל הגחלים מדינות לכרובים ואתה אמרת אל הכרוב לתתם לך: **בחריקיה.** במקומו: **עומד לנגדי.** גבריאל אמר כן לדניאל: **ופרווחא דמשמיא.** נמל שקורין פורט: **דמשמיא.** דבר מלכות בלשון פרסי לפי שהוא מעלה שם מרגליות כדאמרינן בר"ה ט': **אלרגא.** כסף גולגלתא: **שוא לכם וכו'.** כלומר כלום הגוויים האומות נהיות החכמים מסוריים בידם והלא המקרא משבחן אף נשותיהם מגדדות שיבה מעייניהן שוא לכם בעלי אומות המשכימים ומאחרים למלאכתם אוכלי לחם בעצב וביגיעה כן יתן הזן את העולם מזונות ופרנסה לידידו שבא למי שנדד שינה בשבילו: **בלאי בדבריך.** על שדברתי בך: **אשכחיה לדניאל דהוה נקע ליגרלתא: ואתי יונא והגה שר יון בא.** וכשהגיע זמן מלכות יון לבא הלא על כרחי שכבר נגזרה גזרה ושר יון יבא במקומי: **עוי עוי.** לעק ולות גבריאל על זאת שלא ימשלו מלכי יון בישראל: **ולאביתר הכהן וגו' כי נשאת את ארון ה' לפני דוד אבי.** כשהיה בורח מפני אבשלום: **וכי הסעניים בכל אשר הסעני אבי.** למדנו שנקרא בריחתו של דוד מפני אבשלום עינוי וכתיב כי אמרו העם רעב ועיף ולמה במדבר: **מים קריס על נפש עיפה.** שלמה מרמיזה מיקרי עיף ולא מעילת הסנדל וקרי ליה עינוי דכתיב בכל אשר התענה אבי: **מרעקא.** שוט הסוס: **ויעש כן.** בישעיה כתיב ישעיה לא היה רגיל במרכבת סוסים ויתף דיליה בנעילת סנדל הוא והוא יגלה על יחוף דדוד נמי דמנעילת הסנדל הוא: **שלא יבוא רגלך גולה:** אם

שם מושב סמל הקנאה המקנה [1]ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה [6]משתחוים קדמה לשמש ממשמע שנאמר [3]ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מה ת"ל אחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו פורעין עצמן והיו מתריזין כלפי מטה אמר לו הקב"ה למיכאל מיכאל סרחה אומתך אמר לפניו רבונו של עולם דיו לטובים שבהם אמר לו אני שורף אותם ולטובים שבהם מיד [2]ויאמר [3](לאיש) לבוש הבדים ויאמר בוא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרובים וזרוק על העיר ויבא לעיני מיד [3]וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים אל האש אשר בינות הכרובים וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר' שמעון חסידא אילמלא לא נצטננו גחלים מידו של [7]כרוב לידו של גבריאל לא נשתיירו משונאיהן של ישראל שריד ופליט וכתיב [4]והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי כאשר צויתני [8][א"ר יוחנן באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת אמאי לא עבדת כדפקדוך ועוד דעבדת לית לך [9]אין משיבין על הקלקלה אייתותה לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה בחריקיה ושמש עשרים ואחד יום היינו דכתיב [5]ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס יהבו ליה עשרין וחד מלכי ופרוותא דמשהיג אמר כתיבו לי לישראל באכרגא כתבו ליה כתיבו לי רבנן באכרגא כתבו ליה בעידנא דבעו למיחתם עמד גבריאל מאחורי הפרגוד ואמר [6]שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא מאי כן יתן לידידו שנא א"ר יצחק אלו נשותיהן של תלמידי חכמים שמנדדות שינה בעולם הזה וזוכות לעולם הבא ולא השגיחו עליו אמר לפניו רבש"ע אם יהיו כל חכמי או"ה בכף מאזנים ודניאל איש חמודות בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד זכות על בני אמרו לפניו רבש"ע גבריאל אמר להם יבא שנאמר [7]ואני באתי בדבריך אמר להו ליעול אעיילוהו אתא אשכחיה לדוביאל דנקט ליה לאיגרתיה בידיה בעא למרמא מיניה בלעה איכא דאמרי מיכתב הוה כתיבא מיחתם לא הוי חתמא איכא דאמרי אף מיחתם נמי הוה חתמא כדבלעיה מחיק לה מיניה היינו דבמלכותא דפרס איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב כרגא [8]ואני יוצא והנה שר יון בא עוי עוי וליכא דאשגח ביה]: ואי בעית אימא רחיצה דאיקרי ענוי מנא לן מהכא דכתיב [9]ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה וביום הזה לא אמיתך כי נשאת [את] ארון [6]ה' לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי וכתיב ביה בדוד [10]כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר רעב מלחם וצמא ממים עיף ממאי לאו מרחיצה ודילמא מנעילת הסנדל אלא אמר ר' יצחק מהכא [11]מים קרים על נפש עיפה ודילמא משתיה מי כתיב בנפש עיפה על נפש עיפה כתיב ונעילת הסנדל מנא לן דכתיב [12]ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי [6](והולך) יחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ודילמא מסוסיא [6] ומרטקא אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [13]לך ופתחת השק מעל מתניך ונעלך תחלוץ מעל רגלך וכתיב [13]ויעש כן הלוך ערום ויחף יחף ממאי לאו מנעילת הסנדל ואימא במנעלים המטולאים דאי לא תימא הכי ערום ערום ממש אלא [6]בבגדים בלויים הכא נמי במנעלים המטולאים אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא [14]מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה מנעי עצמך מן החטא כדי שלא יבא רגלך לידי יחוף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה תשמיש המטה דאיקרי ענוי מנא לן דכתיב [15]אם תענה את בנותי ואם תקח נשים אם

ואין להקשות דילמא להתענות דקרא לאו אסיכה קאי אלא אלחם ממודות לא אכל סהיה מענה נפשו באכילה וי"ל האי לאו עינוי הוא מי שאינו אוכל לחם ממודות ואוכל לחם אחר ואינו שותה יין ושותה משקה אחר אלא ולאי אסיכה קאי שלא היה שך כלו.

[6]**דתנן מניין לסיכה שהיא כשתייה דכתיב ותבא כמים בקרבו וגו'.** בפרק אמר ר' עקיבא בשבת (דף פו.) קאמר עלה אע"פ שאין רואה לדבר זכר לדבר ותבא כמים בקרבו ותימה דבפרק בנות כותים (נדה דף נב. וסס) מייתי ברייתא דתניא ולא יתלנו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך כשותה ואי בעית אימא מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' והשתא קשה דמעיקרא מייתי ראיה מדאוריתא והדר מייתי ראיה מדברי קבלה שאינו אלא זכר לדבר וי"ל דה"ק אפי' לא היה לנו פסוק לאסור סיכה דאוריי' הוה לן למיסרי' מדרבנן מקרא דותבא אי נמי קרא דולא יתלנו נמי אסמכתא בעלמא דעיקרו לאו להאי דרשא אתא אלא לגלגלשינן בפרק קמא דזבחים (דף ג.): קדשים מחללין קדשים ואין מולין מחללין קדשים וכסא"פ אלו הן הנסרפין (סנהדרין דף פג.) יליפינן מיני' אוכל טבל דבמיתה ופר"ת דכל עינויים דיום"כ ליתנהו אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא לבר מאכילה ושתיה [8] ה"אמר לקמן ומה היה מלוכלן בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש ובמסכת כריתות בפ"ק (דף ז.) אמרינן כהן שסך שמן של תרומה (למעיס) בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש ואי הוי דאוריתא היה אסור בכל עניין אלא מדרבנן ומותר אדם לסוך בחלב דלא אשכחן דאתסר סיכה דאיסורי הנאה ביום"כ ובתרומה ובאיסורי הנאה כי הא'ל בפרק כל שעה (פסחים דף כה.): רבינא שייף לגרתיה בגוהרקי דערלה וכו' עד אמר ליה אלא כדרך הנאתו קא עבידנא ואכב מי של שור הנסקל על גבי מכתו פטור הא מהומך אסור משום דאיסורי הנאה מינהו אבל חלב דהתירי הנאה מותר ובתרומה אסור משום דאיסור אסמכתא דולא יתלנו וביום"כ אסרו משום תענוג אבל משום רפואה שרי אי יליו מלוכלכות כלא דמילתא

היכא דאינו בשביל תענוג שרי:

[6]**מניין לסיכה שהיא כשתיה דכתיב ותבא וגו'.** תימה לי אמאי אינטריך הש"ס למיגמר סיכה מוסון לא סכתי הא מהאי קרא נפקא מותבא כמים בקרבו וכו' ומתני' היא בשבת בפרק אמר ר' עקיבא (דף פו.) וגראה לי לאנטריך דאי לא כתיב אלא האי קרא דותבא כמים בקרבו וכו' היינו אוסרין אפי' סיכה שאינה של תענוג כשתיה להכי אייתי מקרא דדיאל דמשמע שלא נמנע אלא מסיכה של תענוג מדכתיב להתענות ואי לא כתיב אלא קרא דדניאל לא הוה אסרי' סיכה דכמה עניינין של צער שהיה מענה ומצער נפשו ולא גמרינן מהתם דדילמא הד משאר עינויין שעשה הוה אסרינן אבל סיכה לא קא משמע לן מקרא דותבא כמים וגו' דסיכה כשתיה ועוד דמקרא דותבא אינטריך לן למילף גבי תרומה דסך כשותה דבתרומה לא שייך למיגמר מקרא דדניאל[6]: משום

1. וַיָּבֵא אֹתִי חֲצַר בֵּית יְיָ הַפְּנִימִית וְהִנֵּה פֶתַח הֵיכַל יְיָ בֵּין הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ אַחֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל יְיָ וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֵדְמָה לַשָּׁמֶשׁ: יחזקאל ח טז
2. וַיֹּאמֶר אֶל הָאִישׁ לָבֻשׁ הַבָּדִים וַיֹּאמַר בֹּא אֶל בֵּינוֹת לַגַּלְגַּל אֶל תַּחַת לַכְּרוּב וּמְלָא חָפְנֶיךָ גְחָלֵי אֵשׁ מִבֵּינוֹת לַכְּרֻבִים וּזְרֹק עַל הָעִיר וַיָּבֹא לְעֵינָי:
יחזקאל י ב
3. וַיִּשְׁלַח הַכְּרוּב אֶת יָדוֹ מִבֵּינוֹת לַכְּרוּבִים אֶל הָאֵשׁ אֲשֶׁר בֵּינוֹת הַכְּרֻבִים וַיִּשָּׂא וַיִּתֵּן אֶל חֹפְנֵי לְבֻשׁ הַבַּדִּים וַיִּקַּח וַיֵּצֵא: יחזקאל י ז
4. וְהִנֵּה הָאִישׁ לָבֻשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר הַקֶּסֶת בְּמָתְנָיו מֵשִׁיב דָּבָר לֵאמֹר עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי:
יחזקאל ט יא
5. וְשַׂר מַלְכוּת פָּרַס עֹמֵד לְנֶגְדִּי עֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אַחַד הַשָּׂרִים הָרִאשֹׁנִים בָּא לְעֶזְרָנִי וְאֲנִי נוֹתַרְתִּי שָׁם אֶצֶל מַלְכֵי פָרַס: דניאל י יג
6. שָׁוְא לָכֶם מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת אֹכְלֵי לָחֶם הָעֲצָבִים כֵּן יִתֵּן לִידִידוֹ שֵׁנָא: תהלים קכז ב
7. וְיֹאמַר אֵלַי אַל תִּירָא דָנִיֵּאל כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לִבְּךָ לְהָבִין וּלְהִתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ דְבָרֶיךָ וַאֲנִי בָּאתִי בִּדְבָרֶיךָ: דניאל י יב
8. וְיֹאמַר הֲיָדַעְתָּ לָּמָה בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה אָשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם שַׂר פָּרָס וַאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה שַׂר יָוָן בָּא:
דניאל י כ
9. וּלְאַבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתוֹת לְךָ עַל שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיתֶךָ כִּי נָשָׂאתָ אֶת אֲרוֹן אֲדֹנָי אֱלֹהִים לִפְנֵי דָוִד אָבִי וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי:
מלכים א ב כו
10. וְדִבַשׁ וְחֵמְאָה וְצֹאן וּשְׂפוֹת בָּקָר הִגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכוֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר: שמואל ב יז כט
11. מַיִם קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֲיֵפָה וְשִׁמְעָה טוֹבָה מֵאֶרֶץ מֶרְחָק: משלי כה כה
12. וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עֹלֶה וּבוֹכֶה וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הֹלֵךְ יָחֵף וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוֹ עָלָה וּבָכֹה: שמואל ב יז ל
13. בָּעֵת הַהִיא דִּבֶּר יְיָ בְּיַד יְשַׁעְיָהוּ בֶּן אָמוֹץ לֵאמֹר לֵךְ וּפִתַּחְתָּ הַשַּׂק מֵעָל מָתְנֶיךָ וְנַעֲלְךָ תַּחְלֹץ מֵעַל רַגְלֶיךָ וַיַּעַשׂ כֵּן הָלַךְ עָרוֹם וְיָחֵף: ישעיהו כ ב
14. מְנָעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף וּגְרוֹנֵךְ מִצְּמָאָה וְתֹאמְרִי נוֹאָשׁ לוֹא כִּי אֶתְבַּחְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ: ירמיהו ב כה
15. אִם תַּעֲנֶה אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רְאֵה אֱלֹהִים עֵד בֵּינִי וּבֵינֶךָ: בראשית לא נ

תוס' ישנים

הריני שורף את המובים שבהם. לפי שלא מיחו כדאמרינן בסמה בסתם [שבת נה, ב] אינעבו על שהיה כיסה לממות. **יהבי ליה עשרים וחד מ"כי.** כנגד ל"ג יום שימש. **ודיל"מא משתיה.** לריך עיון דל"ל לא סוי מים קרים על נפש עיפה כמו עיף דדוד, דהתם ליכא לפרוסי דלעמא משתיה דסך כתיב ולמה, ומסקמה מד גוונא מיהו. **מאי לאו מנעילת הסנדל.** וליכא למימר מסוסיא ומרטקא דהא כתיב ונעלך תחלוץ מעל רגלך, ולא יחוף. **כהולכי גולה, דגולים** כפירוש רש"י שפירש דלא היה רגיל במרכבת סוסים. **שלא יבואו רגליך לידי** הולכים יחפים לגמרי.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דתנן וכו' דהאמר לקמן **ואם** היה מלוכלך. עי' ברכיני יומס ס"ב דברכות סי' ג' ד"ה מתני' דאין בגלה כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' **בריא** ודילמא מסוסיא ומטרקא אלא אמר:

לעזי רש"י

פור"ט. נמל.

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

מוסף תוספות

א. ומדאורייתא לא הוי סך כשותה. **תוס'** נדה נב. ד"ה וכסמן.

רבינו חננאל

(ו)אחריהם אל היכל ה' וגו', אמר הקב"ה למיכאל, מיכאל סרחה אומתך, אמר לפניו רבונו של עולם דיי הטובים שבהם. אמר לו ומפני מה לא מיחו הריני שורף הכל. מיד ויאמר אל האיש לבוש הבדים בא אל בינות לגלגל וגו' וישא ויתן אל חפני לבוש הבדים. אילו לא נצטננו הגחלים מיד הכרוב לידו של גבריאל לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט. והנה האיש לבוש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני, א"ר יוחנן באותה שעה אפיקו גבריאל לאחורי הפרגוד ומחיה כו', אמרו ליה אי לא עבדת אמאי לא עבדת כדפקדון. ותוב ליה לן אין משיבין על הקלקלה, אוקומה לדוביאל שר פרס בדוכתיה כ"א יום, שנאמר ושר מלכות פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשונים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס. אמר להן כתיבו לי ישראל וכולהו רבנן באכרגא, כתבו ליה, כי מטא למחתם פתח גבריאל ואמר שוא לכם משכימי קום וגו', ולא אשגחו ביה, אמר רבון כל העולמים אם יהיו כל חכמי אומות העולם בכף מאזנים ודניאל בכף שניה לא נמצא מכריע את כולם, אמר הקב"ה מי הוא המלמד זכות על בני, [א"ל] גבריאל, [א"ל] יבא, מייד בא, היינו דכתיב ואני באתי בדבריך. נעילת הסנדל מנא לן, דאיקרי ענוי, ופשטנא מהכא מנעי רגלך מיחף ורגונך מצמאה, איתקש יחיפה לצמאה, ובצמאה כתיב כי אמרו העם רעב ועיף וצמא במדבר, ומצאנו שאמר שלמה לאביתר כי התענית בכל אשר התענה אבי. נמצאת הצמאה שנקרית ענוי ויחיפה כיוצא בה. וזה מדרש הוא אמר נביא לכנסת ישראל מנעי רגלך מחטא כדי שלא תבא לידי יחוף, וסור מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לצמאה. מניעת תשמיש המיטה מנא לן, דהוא ענוי, שנאמר אם תענה את בנותי שלהן, ואם תקח נשים, שתביא עליהן צרות.

עז: יום הכיפורים פרק שמיני יומא

משנה שיבתא. פרש"י רוח רעה השורה על הידים שלא נטלן שחרית ור"ת מפרש דבלא נתינת פת לתיקון מותר ליטול ידיו שחרית ביום הכפורים ללא גרע ממלוכלכות בטיט ובצואה דלמרינן שרוחץ כדרכו ואינו חושש ואין לך מלוכלך בטיט ובצואה יותר מזה שלא נטל ידיו שחרית שאינו רשאי ליגע לפיו ולחוטמו ולאזניו ולעיניו כדאמר בפרק שמונה שרצים (שבת דף קח:) יד לפה תקנך וכו' משום בת מלך דתכא [a] שעורה על האוכל כשבא ליתן פת לתיקון [b] בן ד' וה' שיש וחונקתו שעה אף על פי שכבר נטלן שחרית [c] ומה שהעולם אין מזהרין עכשיו בזה לפי שאין אותה רוח רעה שורה בגלו המלכיות כמו שאין מזהרין על הגילוי ועל הזוגות: מכאן

אם תענה מתשמיש ואם תקח מצרות ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא דומיא דאם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב א"ל רב פפא לאביי הא תשמיש גופה איקרי ענוי דכתיב [1] וישכב אותה ויענה א"ל התם שיענה מביאות אחרות ת"ר [a] אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו [2] ואם היה [b] מלוכלך בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש [3] אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו [d] ואם היה חולה או שהיו לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש. תנא דבי מנשה רשב"ג אומר [e] מדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת פת לתינוק ואינה חוששת אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו להאכיל בשתי ידים מ"ט [f] אמר [g] אביי משום שיבתא ת"ר [h] ההולך להקביל פני אביו או פני רבו או פני מי שגדול ממנו עובר עד צוארו במים ואינו חושש איבעיא להו [i] הרב אצל תלמיד מאי ת"ש דאמר רב יצחק בר בר חנה אנא חזיתיה לזעירי דאזל לגבי רב חייא בר אשי תלמידיה רב אשי אמר ההוא רב חייא בר אשי הוא דאזל לגביה דזעירי רביה רבא שרא לבני עבר ימינא למעבר במיא לנטורי פירי א"ל אביי לרבא תניא דמסייע לך [k] שומרי פירות עוברין עד צוארן במים ואין חוששין רב יוסף שרא להו לבני בי תרבו למיעבר במיא למיתי לפירקא למיזל לא שרא להו א"ל אביי א"כ אתה מכשילן לעתיד לבא איכא דאמרי שרא להו למיתי [l] ושרא להו למיזל א"ל אביי בשלמא למיתי לחיי אלא למיזל מאי טעמא כדי שלא תהא מכשילן לעתיד לבא רב יהודה ורב שמואל בר רב יהודה הוו קיימי אגודא דנהר [m] (פפא) אמברא דחצדד והוה קאי רמי בר פפא מהך גיסא רמא להו קלא מהו למיעבר למיתי לגבייכו למשאל שמעתא א"ל רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרוייהו עובר ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו איכא דאמרי א"ל רב שמואל בר רב יהודה תנינא עובר ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו מתקיף לה רב יוסף ובחול כי האי גונא מי שרי והכתיב [2] וימד [n] אלף באמה ויעבירני במים מי אפסים מכאן שמותר לעבור עד אפסים [3] וימד אלף ויעבירני במים מים ברכים מכאן שמותר לעבור עד ברכים וימד אלף ויעבירני מי מתנים מכאן שמותר לעבור עד מתנים [4] וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבור אמר אביי שאני [5] נחל דרדיפי מיא יכול יעבירנו בסיחוי ת"ל כי גאו המים מי שחו מאי מי שחו שיוטא שכן קורין לשייטא סייחא יכול יעבירנו בבורני קטנה ת"ל [5] בל תלך בו אני שיט יכול יעבירנו בבורני גדולה ת"ל וצי אדיר לא יעברנו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף לא תזיל ביה בספינת ציידין ובורני רבתי לא תגוזינה אמר ר' יהודה בן פזי אף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו כתיב הכא בל תלך בו אני שיט וכתיב התם [6] משוט בארץ אמר ר' פנחס משום רב הונא צפוראה מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה לקרני חגבים כיון שהגיע לפתח היכל נעשה כחוט של שתי כיון שהגיע לאולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע אל פתח עזרה נעשה כפי פך קטן והיינו דתנן [o] ראב"י אומר מים מפכין

והעמיקו עד ברכים: מכאן ואילך. קרי ליה אשר לא אוכל לעבור אלמא אסור לעבור למעלה ממתנים: **בסיחוי.** כשייט: **פ"ל כי גאו המים מי שחו.** ראויות לשוט: (פ) **נפתח בית דוד.** היא ציון חוץ לירושלים: מפכין

אם תענה מתשמיש. להשבית עונתן: **ואם תקח מצרות.** השביעו כמשמעו שלא יוסיף להן צרות: **ה"ג ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא דומיא דאם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב.** והכי פירושא ואימא אידי ואידי מצרות וה"ק אם תענה את בנותי ליקח נשים עליהן מי כתיב אם תענה אם תקח דליהוי אם תקח פי' דאם תענה ואם תקח כתיב מילתא אחריתי היא: **ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה.** שלא יעשה בלהה וזלפה גבירות שוות להן והדר אשבעיה אם תקח נשים דהיינו צרות דאתיין להו לבתר הכי מעלמא והכי משתבעיה דומיא דואם תקח: **מי כתיב אם תקח ואם תענה.** צרות דעלמא קשות להן מן הראשונות ובראשא הוה ליה לאשבועיה אצרות דעלמא והדר הוה ליה לאשבועיה אצרות דידיה דלא מיתתבי איתיבי הכי דאשבועיה אצרות דידיה דלא מיתבי ולבסוף על הקשה: **מביאות אחרות.** שהיתה מתאוה לו ולא בא עליה בעונתה בימים שעמדה אצלו ואמי שמעתי שעינה מביאות אחרות שבא עליה שלא כדרכה וקשיא לי א"כ אימא אם תענה את בנותי נמי הכי אשבעיה שלא יענה אותן מביאות אחרות ועוד שעינה בביאות אחרות מיבעי ליה [a]: **מדיחה את ידה.** לפי שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלן שחרית ושם השד שיבתא: **שלא רצה להאכיל בידו אחת.** אפי' ידו אחת לא היה נוטל לתת פת לבנו קטן ביום הכפורים: **ואינו חושש.** משום רחילה: **לנטורי פירי.** שהיו להם פרדסים בעבר הנהר: **בי תרבו.** שם הכפר: **לפירקא.** שהיו דורשין ביום"כ: **לעתיד לבא.** לשנה אחרת לא יבואו הוחיל ולא התרת' לעבור את המים ולחזור: **אמברא דחצדד.** מקום מעבר הנהר מול חצדד: **מפתח חפת.** שפת חלוקו להגביה שולי חלוקו על זרועו דאינו נראה כמלבוש אלא כעושה על כתיפו ואמר מר (שבת דף קמז). היוצא בטלית מקופלת על כתיפו בשבת חייב חטאת: **כי הא גוונא.** דקתני לעיל עד צוארו במים והחיכא סכנה שלא יטבעו המים: **וימד אלף.** המלאך הראה ליחזקאל נחל היוצא מבית קה"ק תחילתו כחוט והולך וגדל וכל אלף אמה אורך משיצא חוץ לירושלים לא היה עמוק אלא מי אפסים מי קרסולין: **וימד אלף.** שיות והלא כדי ליתן פת לתינוק ביה"כ ומונע מלהאמיתו (שם). **משום שיבתא.** רוח רעה שורה על הידים שלא נטלו שחרית (שם) פירוש שיבתא. רוחה היא דשריא על ידא דתינטי בגילוח ומתן דנגע בגילוח ומשום ידא שריא ההוא רוחא על ההוא מילתא ומיסתכנא, ומשום הכי שרו ליה רבנן למימסר ומוסיפא ליעוקא (מידור רש"י סי' קפז).

מלוכלכות בטיט ובצואה. כיון שיש בו רפואה קצת כתבנן בפרק שמונה שרצים (שבת קיח, ב) המושב במתניו לא יסוך בהן יין ומומץ אבל סך הוא את השמן. מיהו משום שחיקת קממנין ליכא למיגזר מידי. **להאכי"ל בידו אחת.** פירוש ליטול ידו אחת להאכיל לתינוק וגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו (משום שיבתא). **משום שיבתא.** תומר ר"מ נראה לו (לפירוש) (כפירוש) הערוך (ע' שבתא) שפירש שהוא רוח רעה שהיא מונקת התינוק כשנותנין לו לחם בלא נטילת ידים, וימי חכמים היה קשה לתינוק ובכשיו אין מהרין בכך, ולפו היינו בת מלך דשמונה שרצים (שבת קנו, א), דהתם אירי בנטילת אחרת והכא מיירי כל שעה אפילו בחלי היום. ונראה לר"ש שמותר ליטול ידיו ביום"כ כדאמר הכא הוא ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש, ואמרינן נמי בפרק שמונה שרצים (שם קח, ב) דהיכא שלא נטל ידיו שחרית יד לפה תקנך יד לעיניו תקנך כו', ואמרינן נמי התם בת מלך היא זו ומקפדת על ג' פעמים, (וגס) (וא"כ) יש סכנה שלי אפשר שלא יגע כל היום בחלב מאלה, וכן אם הסוך (מי) רגליו מותר לרחוץ ידיו משום הכון לקראת אלהיך ישראל, והייט כמו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה, וכן פירש רבינו שמואל ורי"ש. מיהו היכא שהוצרך לנקעיט ולא שפשף בידיו שאין צריך לנטילת ידים בדפרישית (לעיל ב, ב) ד"ש (מלוה), (ו)לא ידע ה"ר אלחנן מי תשבינן ליה כידיו מלוכלכות בטיט, ומסתברא ליה דיכול ליטול דכיון שמנקה עצמו שוב [שייך בהו הכון. והא דאמרינן לקמן (עח, ב) שוריו לו מפה במיס, לאו הייטו נטילת ידים לשחיטת אלא לקרר בעצלתא ולהעבירה על גבי עיניו, ולקמן לא אמרי אלא בהכי ולא לנטילת ידים. וא"ת מין בשרינן הכא לאחוז בידיו וכגוני מלוכלכות בטיט ובצואה, אם כן מולקת בחמיצה, ומאמרינן לעיל (עד, ב) גבי שמשא (וכלא) (ומולא) עיני דומיא דמלאכה מה מלאכה לא מולקת בה אף עיני לא (מלקת) (מחלקן) בו. וי"ל דהיכא שרוחץ בשביל טיוף אין זו רחיצה כלל דרחיצה של עונג בעינן. ולמאי דפרישית לעיל (עג, ב

אם תענה מתשמיש ואם תקח מצרות ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא דומיא דואם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב. הכי פירושא ואימא אידי ואידי מצרות וה"ק אם תענה את בנותי ליקח נשים עליהן מי כתיב אם תענה אם תקח דליהוי אם תקח פי' דאם תענה ואם תקח כתיב מילתא אחריתי היא: **ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה.** שלא יעשה בלהה וזלפה גבירות שוות להן והדר אשבעיה אם תקח נשים דהיינו צרות דאתיין להו לבתר הכי מעלמא והכי משתבעיה דומיא דואם תקח: **מי כתיב אם תקח ואם תענה.** צרות דעלמא קשות להן מן הראשונות ובראשא הוה ליה לאשבועיה אצרות דעלמא והדר הוה ליה לאשבועיה אצרות דידיה דלא מיתתבי איתיבי הכי דאשבועיה אצרות דידיה דלא מיתבי ולבסוף על הקשה: **מביאות אחרות.** שהיתה מתאוה לו ולא בא עליה בעונתה בימים שעמדה אצלו ואמי שמעתי שעינה מביאות אחרות שבא עליה שלא כדרכה וקשיא לי א"כ אימא אם תענה את בנותי נמי הכי אשבעיה שלא יענה אותן מביאות אחרות ועוד שעינה בביאות אחרות מיבעי ליה [a]: **מדיחה את ידה.** לפי שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלן שחרית ושם השד שיבתא: **שלא רצה להאכיל בידו אחת.** אפי' ידו אחת לא היה נוטל לתת פת לבנו קטן ביום הכפורים: **ואינו חושש.** משום רחילה: **לנטורי פירי.** שהיו להם פרדסים בעבר הנהר: **בי תרבו.** שם הכפר: **לפירקא.** שהיו דורשין ביום"כ: **לעתיד לבא.** לשנה אחרת לא יבואו הוחיל ולא התרת' לעבור את המים ולחזור: **אמברא דחצדד.** מקום מעבר הנהר מול חצדד: **מפתח חפת.** שפת חלוקו להגביה שולי חלוקו על זרועו דאינו נראה כמלבוש אלא כעושה על כתיפו ואמר מר (שבת דף קמז). היוצא בטלית מקופלת על כתיפו בשבת חייב חטאת: **כי הא גוונא.** דקתני לעיל עד צוארו במים והחיכא סכנה שלא יטבעו המים: **וימד אלף.** המלאך הראה ליחזקאל נחל היוצא מבית קה"ק תחילתו כחוט והולך וגדל וכל אלף אמה אורך משיצא חוץ לירושלים לא היה עמוק אלא מי אפסים מי קרסולין: **וימד אלף.** שיות

והעמיקו עד ברכים: מכאן ואילך. קרי ליה אשר לא אוכל לעבור אלמא אסור לעבור למעלה ממתנים: **בסיחוי.** כשייט: **פ"ל כי גאו המים מי שחו.** ראויות לשוט: (פ) **נפתח בית דוד.** היא ציון חוץ לירושלים: מפכין

מלוכלכות בטיט ובצואה. כיון שיש בו רפואה קצת כתבנן בפרק שמונה שרצים (שבת קיח, ב) המושב במתניו לא יסוך בהן יין ומומץ אבל סך הוא את השמן. מיהו משום שחיקת קממנין ליכא למיגזר מידי. **להאכי"ל בידו אחת.** פירוש ליטול ידו אחת להאכיל לתינוק וגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו (משום שיבתא). **משום שיבתא.** תומר ר"מ נראה לו (לפירוש) (כפירוש) הערוך (ע' שבתא) שפירש שהוא רוח רעה שהיא מונקת התינוק כשנותנין לו לחם בלא נטילת ידים, וימי חכמים היה קשה לתינוק ובכשיו אין מהרין בכך, ולפו היינו בת מלך דשמונה שרצים (שבת קנו, א), דהתם אירי בנטילת אחרת והכא מיירי כל שעה אפילו בחלי היום. ונראה לר"ש שמותר ליטול ידיו ביום"כ כדאמר הכא הוא ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש, ואמרינן נמי בפרק שמונה שרצים (שם קח, ב) דהיכא שלא נטל ידיו שחרית יד לפה תקנך יד לעיניו תקנך כו', ואמרינן נמי התם בת מלך היא זו ומקפדת על ג' פעמים, (וגס) (וא"כ) יש סכנה שלי אפשר שלא יגע כל היום בחלב מאלה, וכן אם הסוך (מי) רגליו מותר לרחוץ ידיו משום הכון לקראת אלהיך ישראל, והייטו כמו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה, וכן פירש רבינו שמואל ורי"ש. מיהו היכא שהוצרך לנקעיט ולא שפשף בידיו שאין צריך לנטילת ידים בדפרישית (לעיל ב, ב) ד"ש (מלוה), (ו)לא ידע ה"ר אלחנן מי תשבינן ליה כידיו מלוכלכות בטיט, ומסתברא ליה דיכול ליטול דכיון שמנקה עצמו שוב [שייך בהו הכון. והא דאמרינן לקמן (עח, ב) שוריו לו מפה במיס, לאו הייטו נטילת ידים לשחיטת אלא לקרר בעצלתא ולהעבירה על גבי עיניו, ולקמן לא אמרי אלא בהכי ולא לנטילת ידים. וא"ת מין בשרינן הכא לאחוז בידיו וכגוני מלוכלכות בטיט ובצואה, אם כן מולקת בחמיצה, ומאמרינן לעיל (עד, ב) גבי שמשא (וכלא) (ומולא) עיני דומיא דמלאכה מה מלאכה לא מולקת בה אף עיני לא (מלקת) (מחלקן) בו. וי"ל דהיכא שרוחץ בשביל טיוף אין זו רחיצה כלל דרחיצה של עונג בעינן. ולמאי דפרישית לעיל (עג, ב

אם תענה מתשמיש. להשבית עונתן: **ואם תקח מצרות.** השביעו כמשמעו שלא יוסיף להן צרות: **ה"ג ואימא אידי ואידי מצרות מי כתיב אם תקח ואם תקח כתיב ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה וחד לצרות דאתיין ליה מעלמא דומיא דואם תקח מי כתיב אם תקח ואם תענה אם תענה ואם תקח כתיב.** הכי פירושא ואימא אידי ואידי מצרות וה"ק אם תענה את בנותי ליקח נשים עליהן מי כתיב אם תענה אם תקח דליהוי אם תקח פי' דאם תענה ואם תקח כתיב מילתא אחריתי היא: **ואימא אידי ואידי מצרות חד לצרות דידיה.** שלא יעשה בלהה וזלפה גבירות שוות להן והדר אשבעיה אם תקח נשים דהיינו צרות דאתיין להו לבתר הכי מעלמא והכי משתבעיה דומיא דואם תקח: **מי כתיב אם תקח ואם תענה.** צרות דעלמא קשות להן מן הראשונות ובראשא הוה ליה לאשבועיה אצרות דעלמא והדר הוה ליה לאשבועיה אצרות דידיה דלא מיתתבי איתיבי הכי דאשבועיה אצרות דידיה דלא מיתבי ולבסוף על הקשה: **מביאות אחרות.** שהיתה מתאוה לו ולא בא עליה בעונתה בימים שעמדה אצלו ואמי שמעתי שעינה מביאות אחרות שבא עליה שלא כדרכה וקשיא לי א"כ אימא אם תענה את בנותי נמי הכי אשבעיה שלא יענה אותן מביאות אחרות ועוד שעינה בביאות אחרות מיבעי ליה [a]: **מדיחה את ידה.** לפי שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלן שחרית ושם השד שיבתא: **שלא רצה להאכיל בידו אחת.** אפי' ידו אחת לא היה נוטל לתת פת לבנו קטן ביום הכפורים: **ואינו חושש.** משום רחילה: **לנטורי פירי.** שהיו להם פרדסים בעבר הנהר: **בי תרבו.** שם הכפר: **לפירקא.** שהיו דורשין ביום"כ: **לעתיד לבא.** לשנה אחרת לא יבואו הוחיל ולא התרת' לעבור את המים ולחזור: **אמברא דחצדד.** מקום מעבר הנהר מול חצדד: **מפתח חפת.** שפת חלוקו להגביה שולי חלוקו על זרועו דאינו נראה כמלבוש אלא כעושה על כתיפו ואמר מר (שבת דף קמז). היוצא בטלית מקופלת על כתיפו בשבת חייב חטאת: **כי הא גוונא.** דקתני לעיל עד צוארו במים והחיכא סכנה שלא יטבעו המים: **וימד אלף.** המלאך הראה ליחזקאל נחל היוצא מבית קה"ק תחילתו כחוט והולך וגדל וכל אלף אמה אורך משיצא חוץ לירושלים לא היה עמוק אלא מי אפסים מי קרסולין: **וימד אלף.** שיות

תורה אור השלם

1. וְיָרֵא אֹתָה שֶׁכֶם בֶּן חֲמוֹר הַחִוִּי נְשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיְעַנֶּהָ: בראשית לד ב
2. בְּצֵאת הָאִישׁ קֶדֶם וְקָו בְּיָדוֹ וְיָמֹד אֶלֶף בָּאַמָּה וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמָּיִם מֵי אֲפֻסִים: יחזקאל מז ג
3. וַיָּמֹד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמָּיִם מַיִם בִּרְכָּיִם וַיָּמֹד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי מֵי מָתְנָיִם: יחזקאל מז ד
4. וַיָּמֹד אֶלֶף נַחַל אֲשֶׁר לֹא אוּכַל לַעֲבֹר כִּי גָאוּ הַמָּיִם מֵי שְׁחוּ נַחַל אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵר: יחזקאל מז ה
5. כִּי אִם שָׁם אַדִּיר יְיָ לָנוּ מְקוֹם נְהָרִים יְאֹרִים רַחֲבֵי יָדָיִם בֹּל תֵּלֵךְ בּוֹ אֳנִי שִׁיט וְצִי אַדִּיר לֹא יַעֲבָרֻנוּ: ישעיהו לג כא
6. וַיֹּאמַר יְיָ אֶל הַשָּׂטָן אַי מִזֶּה תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׂטָן אֶת יְיָ וַיֹּאמַר מִשּׁוֹט בָּאָרֶץ וּמֵהִתְהַלֵּךְ בָּהּ: איוב א ז

גליון הש"ס

גמרא אמר אביי משום שיבתא. עיין תענית דף כ ע"ב בכ"י ד"ס מילתא דשיבתא: תוס' ד"ה משום שיבתא וכו' בן ד' וה' שנים וחונקתו. בערוך איתא מבן ג' חדשים עד ז' שנים וכרוח רעה אוחזת התינוק בגולתו במפרקת בגידים שלחוטי הלשון ומייבשת אותם ומתגוונה והולך עד שימות וממה היא בשעה שאמו בלה מביא הכפה או מנהר ומינקת לבנה לאמה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י בסוף העמוד ד"ה לפתח כו' ל"ל בדף שאח"ז אחר ד"ה מפכים כו': (ב) תוס' ד"ה משום כו' ושיבתא דהכא ענין אחר הוא. נ"ב ומסכת תענית כ משמע כפירוש רש"י:

מוסף רש"י

מדיחה אשה ידה אחת במים. ביום הכפורים, דאע"פ שאסור בהמיה, המיה נאסה להדיח ידה אחת ולינע בפת (חולין קז:). **שלא רצה להאכיל בידו אחת.** אפילו ידו אחת לא רצה

מוסף תוספות

א. לאו בשחרית קאמר, דהוה משמע דוקא להאכיל הא לאו הכי לא, אלא וכו'. תוס' הש"ס. ב. שהיה מצוי בינתים רוח רעה שחונקת את התינוק כשנותנים לו לחם בלא נטילת ידים, אפילו כל היום ולאחר שנטל שחרית. שם.

רבינו חננאל

ת"ר **אסור לאדם** לרחוץ מקצת גופו ככל גופו, ואם היו ידיו מלוכלכות בטיט או בצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש. ואסור לסוך מקצת גופו ככל גופו, ואם היה חולה או שהיו לו חטטין בראשו, סך כדרכו ואינו חושש. תנא דבי מנשה רבן שמעון בן גמליאל אומר מדיחה אשה ידה במים ונותנת פת לתינוק. שמאי הזקן לא רצה להאכיל בידו אחת, וגזרו עליו להאכילו בשתי ידיו, מ"ט משום שיבתא, פי' רוח רעה. ת"ר ההולך להקביל פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו עובר עד צוארו במים ואינו חושש. **רב** אצל תלמיד מאי, ולא איפשיטא בהדיא, דהא רב אשי [אמר ד]רב חייא בר אשי הוא דאזל לגביה זעירי רביה. **רבא** שרא להו לבני עבר ימינה למעבר לנטורי פירי. תניא כוותיה שומרי פירות עוברים עד צוארם במים ואינם חוששין. רב יוסף שרא להו לבני בי רב למעבר כדי למיתא בפירקא. ושרא להו נמי למיהדר כדי שלא תהא מכשילן לעתיד לבא. כלומר, אם תאסרהו לחזור לביתו לא יבא פעם אחרת. אמר רמי בר פפא לרב יהודה ולרב שמואל מהו למעבר במיא ומיתו קמי רבנן למשאל בשמעתא, אמרו ליה תנינא עובר ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו. ומתמהינן, וכי האי גוונא בחול מי שרי, והכתיב וימד אלף באמה ויעבירני במים מי אפסים, מיכן שמותר לעבור עד אפסים. וימד אלף ויעבירני במים מים ברכים, מיכן שמותר לעבור עד ברכים. וימד אלף ויעבירני מי מתנים, מיכן שמותר לעבור עד מתנים. מיכן ואילך נחל אשר לא יעבור. כלומר (לא) [אם] יהיו מים למעלה ממתנים נקראין נחל אשר לא יעבר. ושנינן שני נחל משום דשטפי מימיו חייש דילמא ישטפוהו, אבל כגון אגמים מים דליכא חששא לשטפא, אפילו המים עד צוארו עובר בו.

תוס' ישנים

סך כדרכו ואינו חושש. כיון שיש בו רפואה קצת כתבנן בפרק שמונה שרצים (שבת קיח, ב) המושב במתניו לא יסוך בהן יין ומומץ אבל סך הוא את השמן. מיהו משום שחיקת קממנין ליכא למיגזר מידי. **להאכי"ל בידו אחת.** פירוש ליטול ידו אחת להאכיל לתינוק וגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו (משום שיבתא). **משום שיבתא.** תומר ר"מ נראה לו (לפירוש) (כפירוש) הערוך (ע' שבתא) שפירש שהוא רוח רעה שהיא מונקת התינוק כשנותנין לו לחם בלא נטילת ידים, וימי חכמים היה קשה לתינוק ובכשיו אין מהרין בכך, ולפו היינו בת מלך דשמונה שרצים (שבת קנו, א), דהתם אירי בנטילת אחרת והכא מיירי כל שעה אפילו בחלי היום. ונראה לר"ש שמותר ליטול ידיו ביום"כ כדאמר הכא הוא ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה רוחץ כדרכו ואינו חושש, ואמרינן נמי בפרק שמונה שרצים (שם קח, ב) דהיכא שלא נטל ידיו שחרית יד לפה תקנך יד לעיניו תקנך כו', ואמרינן נמי התם בת מלך היא זו ומקפדת על ג' פעמים, (וגס) (וא"כ) יש סכנה שלי אפשר שלא יגע כל היום בחלב מאלה, וכן אם הסוך (מי) רגליו מותר לרחוץ ידיו משום הכון לקראת אלהיך ישראל, והייטו כמו ידיו מלוכלכות בטיט ובצואה, וכן פירש רבינו שמואל ורי"ש. מיהו היכא שהוצרך לנקעיט ולא שפשף בידיו שאין צריך לנטילת ידים בדפרישית (לעיל ב, ב) ד"ש (מלוה), (ו)לא ידע ה"ר אלחנן מי תשבינן ליה כידיו מלוכלכות בטיט, ומסתברא ליה דיכול ליטול דכיון שמנקה עצמו שוב [שייך בהו הכון. והא דאמרינן לקמן (עח, ב) שוריו לו מפה במיס, לאו הייטו נטילת ידים לשחיטת אלא לקרר בעצלתא ולהעבירה על גבי עיניו, ולקמן לא אמרי אלא בהכי ולא לנטילת ידים. וא"ת מין בשרינן הכא לאחוז בידיו וכגוני מלוכלכות בטיט ובצואה, אם כן מולקת בחמיצה, ומאמרינן לעיל (עד, ב) גבי שמשא (וכלא) (ומולא) עיני דומיא דמלאכה מה מלאכה לא מולקת בה אף עיני לא (מלקת) (מחלקן) בו. וי"ל דהיכא שרוחץ בשביל טיוף אין זו רחיצה כלל דרחיצה של עונג בעינן. ולמאי דפרישית לעיל (עג, ב

(ב) **מפכין.** כמין הפך ע) הן כשמגיעין למפתן ההיכל ע): **מכאן רמז לנדה.** מדלא קרי ליה לאור לנדה עד שמתגבר כנחל שוטף שמגיע לפתח בית דוד רמז שצריכה לטבילה מיס עמוקים שמשב בהן עד לוארה ואע"ג דלא רמיז קרא עד לוארה רמיז מיהא דניהוו עמוקים עומק הראוי וזה כראוי: **הכינה יום הכפורים** לא גרסינן וה"ג **שבת דאיכא מנעל מאי.** מי שרי לעבור במיס או דילמא חיישינן דילמא (ג) נפקי מכרעיה **ואתי לאיתויינהו: ועברוה דרך מלבוש.** בגעלייהס עברו אותו: **סגדל מאי.** שאינו יכול להדקו ולקשרו יפה ברגלו כמו מנעל: **איקלע להגרוניא.** ושבת שם: **לפירקא.** לדרשא דריש גלותא: **מדעתיה דריש גלותא.** שלא ישנאהו: **איבעי לך למירמא סגדל.** שהוא רחב: **על גבי טינא.** שלחלוח הטיט הוי עוגג קרוב לרמילה: **מטפחת.** מקיאה מיס: **מלא אסור.** שמא ישפכו מיס על בשרו: **משחו שחיו.** פולט מיס שבולע טרישטריש"ת בלע"ז: **דמזריב.** מחליק ונשמט מידו וישפכו המיס עליו: **מטפחת.** סודר כמין כליס נגודיס ומי שמעתי דה"ג ערב יוס הכפורים מביאין לו מטפחת ומקנח בה ידיו ולמחר פושטה ומעבירה על עיניו והיא לחה קלת מקיזות הידיס דלמתמול: **איפכא אמרת לן.** בתשעה באב עושה אותן כמין כליס נגודיס ובערב יוה"כ לא אמרת עושה אותן כמין כליס נגודיס ואותיבנך סחיטה לשון שמעתי הכי קאמר איפכא אמרת לן ערב תשעה באב מקנח בה ידיו ולמחר פושטה וכו' וערב יוס הכפורים שורה אותה במיס ועושה אותה כמין כליס נגודיס ואותיבנך סחיטה דכמין כליס נגודיס עדיין יש כדי לסחוט: **שאלו אם רבי אלעזר.** גרסינן והוא רבי אלעזר בן פדת: **זקן ויושב בישיבה וכו'.** אמרינן בסנהדרין (דף ה.) שאין מכס מתיר את הנכור בימיל לרלות את מומו אלא אם כן נטל רשות מן הנשיא פעם אחת והכא מיבעיא להו דאם זקן יושב בישיבת סנהדרין הוא מי צריך רשות' או לא והא דגקט לה הכא משום דבעי למימר ותו קמבעיא להו מהו לנאת בסנדל של שעם ביוה"כ: **דבר זה.** נטילת הרשות: **להפגדר.** לשון גדולה: **למעלה מזקנו של זה.** לפני זקינו של נשיא זה שבדורנו: כהמס תשודין על מומי הנכור להתיר את האסור ואף להטיל בו מום לפי שהנכור בזמן הזה אין לו תקנה אלא אם כן יש בו מום ועל הכהן ליטפל בו משנתנוהו לו לשומרו ולזונו דרבי מאיר ורבנן שמעון במסכת בכורות (דף לה.): **ותו קמבעיא להו.** קמיה דרבי אלעזר: שעם

מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד כיון שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנחל שוטף שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות שנאמר [1]ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד וליושבי ירושלם לחטאת ולנדה אמר רב יוסף מכאן רמז לנדה שצריכה לישב עד צוארה במים (תינח יום הכפורים דליכא מנעל) שבת דאיכא מנעל מאי אמר נחמיה חתניה דבי נשיאה אנא חזיתיה לרבי אמי ורבי אסי דמטו עורקומא דמיא [א]ועברוה דרך מלבוש תינח מנעל סנדל מאי איכא למימר אמר רב ריחומי אנא חזיתיה לרבינא דעבר דרך מלבוש רב אשי אמר [2]סנדל לכתחלה לא ריש גלותא איקלע להגרוניא לבי רב נתן רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא רבינא לא אתא למחר בעי רפרם לאפוקי לרבינא מדעתיה דריש גלותא אמר ליה מאי טעמא לא אתא מר לפירקא אמר ליה הוה כאיב לי כרעאי איבעי לך למיסם מסאני גבא דכרעא הוה איבעי לך למרמא סנדלא אמר ליה עורקמא דמיא הוה באורחא איבעי לך למעבריה דרך מלבוש אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי סנדל לכתחלה לא תני יהודה בר גרוגרות [ג]אסור לישב על גבי טינא ביום הכפורים אמר רבי יהושע בן לוי ובטינא מטפחת אמר אביי [ד]ובטופח על מנת להטפיח אמר רב [ה]יהודה [ו]מותר להצטנן בפירות רב יהודה מצטנן [ז] בקרא רבה מצטנן בינוקא רבא מצטנן בכסא דכספא אמר רב [ח]פפא [ט]כסא דכספא מלא אסור חסר שרי דפחרא אידי ואידי אסור משום דמישחל שחיל רב [י](פפא) אמר כסא דכספא חסר נמי אסור משום דמזדריב זעירא בר חמא אושפיזכנין דרבי אמי ורבי אסי ורבי יהושע בן לוי ודכולהו רבנן דקיסרי הוה אמר ליה לרב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי [יא]בר אריא תא אימא לך מילתא מעליתא דהוה עביד אבוך מטפחת היה לו [יב]בערב יום הכפורים [יג]ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין ולמחר מקנח בה פניו ידיו ורגליו ערב תשעה באב שורה אותה במים ולמחר מעבירה על גבי עיניו [יד]וכן [א] כי אתא רבה בר מרי אמר [טו]בערב תשעה באב מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים ומניחה תחת מראשותיו ולמחר מקנח פניו ידיו ורגליו בערב יום הכפורים מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים ועושה אותה כמין כלים נגובין ולמחר מעבירה על גבי עיניו אמר ליה ר' יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא איפכא אמרת לן ואותיבנך סחיטה אמר רב מנשיא בר תחליפא אמר רב עמרם אמר רבה בר בר חנה שאלו את רבי אלעזר זקן ויושב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות או אינו צריך מאי קא מיבעי להו הכי קא מיבעי להו כי הא דאמר רב אידי בר אבין דבר זה הניחו להם לבי נשיאה כדי להתגדר בו צריך ליטול רשות או דילמא כיון דזקן ויושב בישיבה אין צריך עמד ר' צדוק בן חלוקה על רגליו ואמר אני ראיתי את רבי יוסי בן זימרא שזקן ויושב בישיבה היה ועמד במעלה מזקנו של זה ונטל רשות להתיר בכורות אמר ליה ר' אבא לא כך היה מעשה אלא כך היה מעשה ר' יוסי בן זימרא כהן היה והכי קא מיבעיא ליה הלכה כר"מ דאמר [טז]החשוד בדבר לא דנו ולא מעידו או דילמא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר [יז]נאמן הוא על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו ופשט ליה [יח]הלכה כרשב"ג ותו קא מבעיא להו מהו לצאת בסנדל של שעם

מכאן רמז לנדה שצריכה לישב עד צוארה במים. שאלו מקמי רב יהודה גאון זצ"ל טבילת נדה מדאורייתא מנלן [א] והשיב קל וחומר ממגעה [ב] ור"ת פירש דנפקא מדכתיב במי נדה ודרשינן במסכת עבודת כוכבים (דף עה:) מים שהנדה טובלת בהן ור"י פירש מדכתיב והדוה בנדתה ודרשינן בפ' במה אשה (שבת דף סד:) בנדתה תהא עד שתהא במים [ג]: הקיטע

(ג) **מפכין.** כמין הפך ע) הן כשמגיעין למפתן ההיכל ע): **מכאן רמז לנדה.** מדלא קרי ליה לאור לנדה עד שמתגבר כנחל שוטף שמגיע לפתח בית דוד רמז שצריכה לטבילה מיס עמוקים שמשב בהן עד לוארה ואע"ג דלא רמיז קרא עד לוארה רמיז מיהא דניהוו עמוקים עומק הראוי וזה כראוי: **הכינה יום הכפורים** לא גרסינן וה"ג **שבת דאיכא מנעל מאי.** מי שרי לעבור במיס או דילמא חיישינן דילמא (ג) נפקי מכרעיה **ואתי לאיתויינהו: ועברוה דרך מלבוש.** בגעלייהס עברו אותו: **סגדל מאי.** שאינו יכול להדקו ולקשרו יפה ברגלו כמו מנעל: **איקלע להגרוניא.** ושבת שם: **לפירקא.** לדרשא דריש גלותא: **מדעתיה דריש גלותא.** שלא ישנאהו: **איבעי לך למירמא סגדל.** שהוא רחב: **על גבי טינא.** שלחלוח הטיט הוי עוגג קרוב לרמילה: **מטפחת.** מקיאה מיס: **מלא אסור.** שמא ישפכו מיס על בשרו: **משחו שחיו.** פולט מיס שבולע טרישטריש"ת בלע"ז: **דמזריב.** מחליק ונשמט מידו וישפכו המיס עליו: **מטפחת.** סודר כמין כליס נגודיס ומי שמעתי דה"ג ערב יוס הכפורים מביאין לו מטפחת ומקנח בה ידיו ולמחר פושטה ומעבירה על עיניו והיא לחה קלת מקיזות הידיס דלמתמול: **איפכא אמרת לן.** בתשעה באב עושה אותן כמין כליס נגודיס ובערב יוה"כ לא אמרת עושה אותן כמין כליס נגודיס ואותיבנך סחיטה דכמין כליס נגודיס עדיין יש כדי לסחוט: **שאלו אם רבי אלעזר.** גרסינן והוא רבי אלעזר בן פדת: **זקן ויושב בישיבה וכו'.** אמרינן בסנהדרין (דף ה.) שאין מכס מתיר את הנכור בימיל לרלות את מומו אלא אם כן נטל רשות מן הנשיא פעם אחת והכא מיבעיא להו דאם זקן יושב בישיבת סנהדרין הוא מי צריך רשות' או לא והא דגקט לה הכא משום דבעי למימר ותו קמבעיא להו מהו לנאת בסנדל של שעם ביוה"כ: **דבר זה.** נטילת הרשות: **להפגדר.** לשון גדולה: **למעלה מזקנו של זה.** לפני זקינו של נשיא זה שבדורנו: כהמס תשודין על מומי הנכור להתיר את האסור ואף להטיל בו מום לפי שהנכור בזמן הזה אין לו תקנה אלא אם כן יש בו מום ועל הכהן ליטפל בו משנתנוהו לו לשומרו ולזונו דרבי מאיר ורבנן שמעון במסכת בכורות (דף לה.): **ותו קמבעיא להו.** קמיה דרבי אלעזר: שעם

תורה אור השלם

1. בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִיד וּלְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם לְחַטָּאת וּלְנִדָּה: זכריה יג א

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב יהודה מלטנן בקלא רבא מלטנן בינוקא רבה מלטנן בכסא דכספא אמר רבא כסא דכספא מלא: (ב) רש"י ד"ה מפכיס ע"ל קודם ד"ה בנדתה: (ג) שם ד"ה המינה כו' מיישין דילמא נפל מכרעיה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' וכן. רשוס קו עליו לממקו:

מוסף תוספות

א. [ד]טבילת נדה לא כתב קרא בהדיא. תוס' יבמות מז: ד"ה במקום.
ב. דטענן טבילה, וכ"ש היא עצמה. שם.

תוס' ישנים

אינו אלא דרך ללוך שהולכין במים לנטיפס ואין סריס זו דרך נקיון וליכון וגם אינו מתכוין לנקות ולהסיר הטיטוף על ידי מים ופעמים שמלוכלך בכך. מ"כ. ולפי זה היה נראה שהרוחק בשבת בהר מותר לרחוץ בנגדיו וליכה למיתה לליכון. מיהו יש לאסור משום סחיטה דהא (דפרק) [פרשיות] לעיל דלא שריגן אלא משום גדל (לו) משום טעם הואיל ולא התרת לו אלא על ידי מלנוס זכוכ הוא, והאי טעמא לא שייך הכא. ועל (ידי) מיוקן שלבלך בגדי אמו בתי רגלים שמע רבינו מרבינו יעקב שהתיר להאם לקנח ידיה [בבגדיה] כדי שתוכל להתפלל בהן מטעמא שפירשתי לעיל שמותר לקנח ידיס במקה

לפי שהוא דרך ללוך, ולא נראה לרבינו דסיון שמתכוונת לטהר הלבלוך, ולרחיצה וליכון היא מתכוונת. מ"כ. ע"כ מעמוד קודם **אמר ליה לא סבר מר להא דאמר רב אשי סנדל לכתחילה לא.** קשה לי הא רב דאמוני הוא דאמר לעיל אלא מזיתיה לרבינא דעבר דרך מלבוש. ושמא זה ראיה לפירוש רבינו שרגיל לפרש דתרי רבינא הוו. אי נמי דאמוי דמי ליה רבינא אבל לא סובר קן. **יהודה גרוגרות. כך שמו. כבא דכספא.** מבלן יש ליחר אלא לגון עצמו בכלי חרס אע"פ שאין [בו] מים עכשיו משום דשחול שחיל ולא בשום טיט שטופח על מנת להטפיח, לא יד ולא רגל, וכן בחול שיש בו לחלוחית מים וכיוצא בו. **ערב תשעה באב. בשאילתות** גרס [כגירסתן] רש"י. **איפכא אמרת לן.** כי היה סובר שיש להחמיר בע"ג יותר מיוה"כ כדאמרינן בעלמא דדבר סופרים לריכין חיזוק יותר. **ופשטו ליה כרשב"ג.** פי' ר"מ דקיי"ל כרשב"ג הואיל ופתס לן תנא כוותיה בתמ' נגעים [פ"ב מ"ה] כל הנגעים אדם רואה אין מוך משל עצמו.

בג א ב טוש"ע ס"ס סימן שלא סעיף ד:
בד ג ד ה ו מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הלכה ד סמג לאוין סט טוש"ע ס"ס סימן תריג סעיף ט:
בה ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם כהג"ר:
בו ח טוש"ע שם סימן תקנד סעיף יד בהג"ה:
בז ט מיי' פ"ג מהלכות בכורות הלכה ז [ופיי"ב מהל' מעשר הל' ח] סמג עשין רלא טוש"ע י"ד סימן שיד סעיף ג:

לעזי רש"י

טרישטרישי"ט. נוטף, מבעבע.

רבינו חננאל

כתיב ביום ההוא יהיה מקור לבית דוד וליושבי ירושלים לחטאת ולנדה, אמר רב יוסף מיכן רמז לנידה שצריכה לישב עד צוארה במים, ולית הילכתא כוותיה. תינח ביוה"כ דליכא מנעל עובר במים, בשבת דאיכא מנעל מאי. ואסקנא היכא דאיכא מנעל מעבר להו דרך מלבוש ושרי. פירוש, כשהוא לבוש בהן ברגליו. ויש מי שאומר דרך מלבוש ואפי' שלא ברגליו. רב אשי אמר סנדל לכתחלה לא. תני ר' יהודה גרוגרות. פי', שם אדם. אסור לישב על גבי טיט ביום הכפורים, ואוקמא אביי בטופח על מנת להטפיח. וכבר פירשנוה פעמים רבות. מותר להצטנן בפירות, וכן בקרא וכן בינוקא בכולהו שרי. אבל במני דפחרא בין מלא בין חסר אסור משום דשחלי. פי', שואבין המים ומקיאין אותן בחוץ ונמצא (ה)מצטנן בהן שהמים המתקבצין רוחצין את גופו. ומני דכספא ומני מתכות משום דמזדרבי. פי', כשמנענעים הכלים ניתזין מן המים שבתוכן ונופלין על בשרו של אדם המצטנן בהן. ירושלמי: [ר' זעירא וכו' בשם ר' יהושע] בן לוי בתענית ציבור מרחיץ פניו וידיו כדרכו, ובט' באב מרחיץ ידיו ומעבירן על פניו. וביום הכפורים מרחיץ ידיו ומקנחן במפה ומעביר המפה על פניו. ר' יונה הוה תרי מרטוטא וייהב לה תותי כו. היה הולך אצל רבו או מי שגדול ממנו, עובר בים או בנהר ואינו חושש. נטנפו רגליו מרחיצן במים ואינו חושש. הורה ר' אחא בבא מן הדרך והיו רגליו קיהות עליו, מותר להרחיצן במים. אבל ומנודה המהלכין בדרך מותר' בנעילת הסנדל, לכשיבואו לעיר יחלוצו. וכן בט' באב וכן בתענית ציבור. סיכה, בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג אם בשבת מותר, ביוה"כ אסור. בט' באב ובתענית צבור של תענוג מותר. כל אלו שאמרו אסורין בנעילת הסנדל, יצא לדרך נועל הגיע לכרך חולץ. אית תנא יוצאין באמפליא ואוקימנא באמפליא של בגד ביוה"כ. אית תנא תני אין יוצאין, ואוקימנא באמפליא של עור. ר' יהושע בן לוי נפיק לביש סליסיה ביום הכפורים, אומר אסתנס [אנא]. חד תלמיד מן דר' מנא הורי לכד מן קריבוי דנשיא למלביש סליסיה דהוה אסתנס, מן הדה דריש"ל. **הא** דר' יהושע בן לוי תריצנה הכי, ערב יום הכפורים היה מקנח ידיו ורגליו במטפחת, ולמחר ביום הכפורים היה מעבירה על גבי עיניו ואינו חושש. ערב ט' באב היה שורה מטפחת ומניחה מראשותיו, ובט' באב היה מקנח בה פניו ידיו ורגליו ואינו חושש. שאלו לר' אלעזר זקן יושב בישיבה צריך ליטול רשות להתיר בכורות אי לא, כדגרסינן בסנהדרין א"ל ר' חייא לר' בן אחי יורד לבבל יורה יורה ידין יתיר בכורות וכו'. וא"ר יצחק חקולא אני ראיתי ר' יוסי בן זימרא כהן והכי קא מיבעיא ליה, הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר נאמן אדם על של חבירו ואינו נאמן על של עצמו, או הלכתא כר' מאיר דאמר החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו. ופשטו ליה הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל, הואיל ותנן סתמא כוותיה, כדתנן בנגעים סוף פרק ב' כל הבכורות אדם רואה חוץ משל עצמו. **ותו** קא מיבעיא להו מהו לצאת בסנדל של שעם ביום הכפורים.